

Kieviten en Kleine Plevieren op de Oude Golf in 2025

Jelle van Dijk

Oude Golf en Noordrand Noordwijk

In 1972 verhuisde de Noordwijkse Golfclub van het terrein ten noorden van Noordwijk aan Zee naar de nieuwe golfbaan in de duinen ten noorden van de Duindamseslag. Hierdoor kregen de gemeente Noordwijk en het Staatsbosbeheer de beschikking over een open duingebied met daarin de stroken grasland van de vroegere golfbaan. Voor het Staatsbosbeheer was meteen duidelijk dat dit een belangrijke uitbreiding van hun beheergebied in de Noordduinen betekende. De gemeente Noordwijk had meer tijd nodig om tot een goede bestemming van het duingebied langs de Northgodreef te komen. De gemeenteraad kreeg plannen voorgeschoteld voor de bouw van een groot motel op deze plaats, gevolgd door het plan om hier een Cosmo Center te vestigen. Vooral door de inschakeling van de bekende TV-ster Chriet Titulaer kreeg dit plan landelijke bekendheid. Mede door de protesten vanuit onze vereniging kwam de beoogde ruimtevaarttentoonstelling niet in de Noordduinen, maar op het terrein van ESTEC. Hierna plaatste de gemeente een serie trimtoestellen en een klimtoren langs de Northgodreef, waardoor dit gebied snel de naam 'de Trimbaan' kreeg.

Nadat een poging om hier een bescheiden 9-holes golfbaan te realiseren op niets was uitgelopen, greep de provincie Zuid-Holland in. Besprekingen onder leiding van de provincie waarbij ook onze vereniging en Stichting Duinbehoud betrokken waren, leidden in 1990 tot het besluit om de duinstrook die in bezit was van de gemeente Noordwijk de status van 'Beschermd Natuurmonument Noordrand Noordwijk' te geven. Hierna verwijderde de gemeente de restanten van de trimtoestellen alsmede de klimtoren. Daarvoor in de plaats kwamen schelpenpaden die goed aansloten op de paden in het gebied van Staatsbosbeheer.

Oude golf nu hondenuitlaatgebied 11-6-2025 – foto: Jelle van Dijk

Natuurontwikkeling op de Oude Golf

In 1992 kon Staatsbosbeheer beginnen met het afgraven van de zwarte grond die indertijd voor de aanleg van de negen holes was aangebracht. Enkele jaren later volgden graafwerkzaamheden in het gemeentelijke deel van de Oude Golf. De zwarte grond van de vroegere holes werd verwijderd met uitzondering van ruim een hectare, direct grenzend aan de Northgodreef ter hoogte van het woonzorgcentrum Groot Hoogwaak. Vermoedelijk speelde hierbij een rol dat stuivend zand zo dicht bij de bewoonde wereld ongewenst was.

Dat het zand flink kon stuiven bleek al snel in de vallei direct ten noorden van de lage afscheiding die de grens vormde tussen het gebied van Staatsbosbeheer en het gemeentelijke grondgebied. De overheersende ZW-wind transporteerde veel zand in NO-richting. Hierdoor ontstonden hoge stuifduinen langs de oostelijke rand van het gebied waarbij het stuifzand zelfs het fietspad door de binnenduinstrand bereikte.

Door dit erosieproces kwam het grondwater dichterbij de oppervlakte en veranderde de vallei langzaam van een kale zandvlakte in een vallei waar hier en daar wat pionierplanten waren te zien. Ook ontstonden er af en toe na zware regenbuien natte plekken in de vallei. Zo kwam een filmlocatie begin augustus 2021 door een flinke stortbui enige dagen onder water te staan. Na 2020 ontwikkelde zich binnen enkele jaren een gevarieerde begroeiing met soorten als Strandduizendguldenkruid, Waterpunge, Bleekgele droogbloem, Donzige basterdwederik, Parnassia, Moeraswespenorchis en Vleeskleurige orchis.

Recreatie met honden Oude Golf 4-8-2024 – foto: Jelle van Dijk

Hondenbeleid

In het voorjaar van 2022 voerde Staatsbosbeheer een nieuw hondenbeleid in. De al vele jaren gehanteerde regel 'honden aan de lijn gedurende het broedseizoen' werd afgeschaft. Daarvoor in de plaats kwamen regels die het gehele jaar van kracht zouden zijn. In het gehele duingebied kwam een aanlijngesod. Uitgezonderd van deze verplichting was voortaan alleen het duingebied

begrensd door de Northgodreef in het zuiden en de Zeeweg in het noorden. Met die Zeeweg wordt de verbinding bedoeld die strandafrit 22 (de ‘eerste opgang’) via fietspaden verbindt met de binnenduinrand bij de vroegere boswachterswoning. Voor het ingaan van deze regels had Staatsbosbeheer op twee plaatsen in het nieuwe ‘uitloopegebied’ stevige hekwerken laten plaatsen. De grootste ‘exclosure’ was direct voor iedereen zichtbaar: de grote vallei direct bij de grens van het beheergebied van Staatsbosbeheer. Hierdoor werd voorkomen dat de bijzondere plantengroei vertrap zou worden en dat de loslopende honden voor ongewenste bemesting zouden zorgen. Dat door de hierdoor gecreëerde rust in deze vallei ook broedgebied voor Kievit en Kleine Plevier zou ontstaan, werd eigenlijk door niemand verwacht.

Water in de duinen

In het najaar van 2023 begon het vaak te regenen. Ook in de winter die volgde, regende het meer dan gewoonlijk, terwijl het voorjaar en de zomer van 2024 ook meer regen produceerden dan doorgaans het geval is. Na weer een nat najaar en een regenrijke winter volgde begin 2025 eindelijk een droge periode met een maand maart waarin vrijwel geen druppel regen viel. Het gevolg van deze natigheid was dat de grote vallei op de Oude Golf ruim anderhalf jaar onder water stond. Hierdoor was het lange tijd onmogelijk om ter hoogte van de gebiedsgrens van Staatsbosbeheer van west naar oost te lopen. De rust die hierdoor op de grote plas ontstond, lokte watervogels aan die vaak kort, maar soms ook dagen achtereen hier kwamen rusten of foerageren. Daarbij ging het om soorten als Wilde Eend, Pijlstaart, Krakeend, Grauwe Gans, Casarca, Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw. Ook kwam hier in 2024 een paartje Dodaarsen tot broeden.

*Kieviet met 3 jongen en op het nest is nog net een ei te zien
11-6-2025 – foto: Jan Hendriks*

Broedseizoen Kievit

In april en mei van dit jaar begon de grote plas eindelijk droog te vallen. Op de drooggevalle plekken verschenen spoedig Witte Kwikstaarten, soms vergezeld van een Rouwkwikstaart. Op 7 april was hier zelfs een Noordse Kwikstaart aanwezig. Ook was duidelijk dat er van de gevarieerde begroeiing van voor de watervloed niets meer over was.

Een voedselzoekende jonge Kievit – foto: Jan Hendriks

Toen ik na onze vakantie op 21 mei de vallei weer bezocht, bleken er twee paartjes Kieviten op ongeveer 10 meter van elkaar te broeden. De vallei was op dat moment geheel opgedroogd en op veel plaatsen waren kiemplantjes van Donzige basterdwederik en Bleekgele droogbloem te zien. Op enige afstand van de broedende vogels liepen de twee mannetjes te paraderen. Van de vele wandelaars met honden die vlak langs het hek liepen, naar schatting 100-150 per dag, trokken ze zich niets aan. Een overvliegende Kleine Mantelmeeuw werd echter fanatiek aangevallen. Ook Zwarte Kraaien konden op een ‘warme’ ontvangst rekenen.

Deze situatie was veranderd toen Jan Hendriks op 11 juni drie piepkleine ‘donsballetjes’ bij het ene nest zag lopen. Toen de broedende vogel even omhoog kwam, kon Jan een foto maken waarop nog een ei was te zien. We kunnen er dus vrijwel zeker van uitgaan dat de jongen van dit nest op 11 juni uit het ei kropen. Gelet op de gemiddelde broedduur van 27 dagen betekent dit dat het broeden rond 15 mei begonnen moet zijn.

Bij mijn bezoek op 20 juni bleek ook het tweede legsel succes te hebben. In de vallei waren nu vier volwassen vogels en twee groepjes van elk drie donsjongen te zien. Daarbij was een duidelijk verschil in grootte waarneembaar tussen de jongen van beide groepjes.

Jonge Kieviten worden niet door de ouders gevoerd; ze moeten zelf hun kostje bij elkaar scharrelen. Dat voedsel bestaat uit allerlei klein gedierte (insecten, spinnen en dergelijke) dat met het oog opgespoord moet worden. De ouders zorgen alleen voor veiligheid en bieden beschutting bij slechte weersomstandigheden.

Vermoedelijk zijn van de zes donsjongen er vier of vijf met succes uitgevlogen. Op 9 juli zag Jan Hendriks enkele jonge vogels al met de vleugels klappen en op 15 juli waren nog vijf vliegvlugge jongen in de vallei te zien. In ieder geval betekent het grootbrengen van vijf of zes jongen door twee paartjes Kieviten een geweldig broedsucces. Ook betekende dit de terugkeer van de Kievit als broedvogel van de Noordduinen sinds de laatste broedpoging hier in 1983.

Vermoedelijk hebben deze paartjes al eerder een broedpoging gedaan in een graslandgebied. Daar begint het broeden al eind maart of begin april. Door de intensieve bemesting kan vaak al eind april of begin mei gemaaid worden. Veel weidevogels verliezen daarbij hun legsel of hun al uitgelopen, maar nog niet vliegvlugge jongen.

Kieviten doen in veel gevallen hierna nog een broedpoging in de loop van mei of juni. Jaren geleden vond ik zelfs begin juli nog vier nesten op een strook braakliggend land in de Noordzijderpolder.

Broedseizoen Kleine Plevier

Al op 19 maart liepen er vier Kleine Plevieren in de vallei te foerageren. Bijna de helft van de vallei stond toen nog onder water. Op 20 maart waren er zelfs zes Kleine Plevieren te zien. Op 7 april waren hier twee paartjes aan het baltsen. Evenals bij de andere waarnemingen waren de vogels vrijwel nooit dichtbij de afrastering te zien waardoor de pleviertjes zo maar gemist konden worden. In ieder geval was de verwachting dat er na onze vakantie zeker Kleine Plevieren met jongen te zien zouden zijn. Maar dat viel tegen. Na enkele bezoeken eind mei was er nog steeds geen Kleine Plevier te bespeuren. Pas op 10 juni werd achter in de vallei tussen de schaarse begroeiing een Kleine Plevier ontdekt. Na enkele waarnemingen van een paartje in de twee weken hierna zag ik op 28 juni een adulte Kleine Plevier met daarbij een prachtig 'pluisballetje op poten'. Gelet op de broedduur van 25 dagen moet het eerste ei dus begin juni zijn gelegd. Begin juli bleek dat er vier jongen waren uitgebroed. Een inspectie met de telescoop vanaf een nabij gelegen duintje op 12 juli toonde aan dat alle vier jongen vliegvlug waren geworden.

Ook bij dit geslaagde broedgeval van de Kleine Plevier gaat het vermoedelijk om een paartje dat de eerste broedpoging zag mislukken. Na aankomst in het broedgebied worden begin april de eitjes gelegd. Als een paartje dat op 7 april balts liet zien, tot broeden was gekomen, zouden bij een geslaagd broedgeval eind mei jonge vogels te zien moeten zijn. Dat was niet het geval. Het geslaagde broedgeval dat eind juni en begin juli werd vastgesteld, kan betrekking hebben op een paartje dat begin april hier baltste, daarna het broeden zag mislukken

en eind mei hier opnieuw begon. Het vasthouden aan deze locatie kan beïnvloed zijn door de aanwezigheid van twee paartjes Kieviten. Bekend is dat Kleine Plevieren graag in de buurt van Kieviten nestelen omdat Kieviten hun broedgebied fel verdedigen tegen meeuwen en kraaien.

Het is heel bijzonder dat in een vallei waarlangs de gehele dag veel wandelaars met honden passeren, Kieviten en Kleine Plevieren met succes gebroed hebben. Van wat er buiten het hek gebeurde, trokken de vogels zich vrijwel niets aan. Bij al mijn bezoeken kwam een volwassen Kievit slechts eenmaal op mij aangevlogen. Dat was niet omdat ik rare bewegingen maakte of lawaai produceerde, maar louter vanwege het feit dat een jonge Kievit (te) dicht bij de afrastering was gekomen.

Ook bijzonder vind ik dat het westelijke deel van de vallei waar de vogels continu verbleven, blijkbaar genoeg voedsel opleverde voor tien Kieviten en zes Kleine Plevieren. Enkele keren waren maar twee of drie volwassen Kieviten aanwezig. Dit kan er op wijzen dat de afwezige Kieviten elders voedsel hebben gezocht. Vermoedelijk zal deze vallei er in het voorjaar van 2026 anders uitzien vanwege de hogere vegetatie. Daardoor zal de vallei vrijwel zeker minder aantrekkelijk zijn als broedgebied voor Kieviten en Kleine Plevieren. In ieder geval heeft het voorjaar van 2025 laten zien dat Kievit en Kleine Plevier snel op een nieuwe situatie kunnen reageren.

Literatuur

B. Campbell & J. Ferguson-Lees 1972. A field guide to birds' nests. Uitg. Constable, Londen.
U.N. Glutz von Blotzheim, K.M. Bauer & E. Bezzel 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 6 Charadriiformes (1. Teil). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden

Kleine Plevier – foto: Jan Hendriks